

Received: 5.06.2026
Accepted for printing: 8.07.2026
Published: 3.08.2026
License: CC BY-NC-ND 4.0

DOI: 10.15584/jetacomps.spec.2026.2.10
Scientific

**ANETA KLEMENTOWSKA¹, KORNELIA BODNAR²,
JULIA ŁASKA³, JAGODA ŻYTKOWICZ⁴**

Głos i mowa w pracy wykładowcy akademickiego w opinii studentów i studentek

Voice and Speech in the Work of an Academic Lecturer from the Students' Perspective

¹ ORCID: 0000-0001-5359-4031, dr, Uniwersytet Zielonogórski, Wydział Nauk Społecznych (Instytut Pedagogiki – Zakład Mediów i Technologii Informacyjnych), Polska; email: a.klementowska@iibnp.uz.zgora.pl

² Studentka, Uniwersytet Zielonogórski, Wydział Nauk Społecznych; email: 116288@stud.uz.zgora.pl

³ Studentka, Uniwersytet Zielonogórski, Wydział Nauk Społecznych; email: 114351@stud.uz.zgora.pl

⁴ Studentka, Uniwersytet Zielonogórski, Wydział Nauk Społecznych; email: 114776@stud.uz.zgora.pl

Streszczenie

Głos i mowa stanowią istotny element pracy wykładowcy akademickiego oraz ważny czynnik wpływający na proces przyswajania wiedzy przez studentów, dlatego też celem artykułu jest diagnoza i analiza opinii studentów/studentek dotyczących znaczenia sposobu mówienia wykładowców oraz jego wpływu na odbiór treści dydaktycznych. Badania przeprowadzono w 2026 r. metodą sondażu diagnostycznego z wykorzystaniem autorskiego kwestionariusza ankiety. Analiza uzyskanych wyników wykazała, że studenci/studentki zwracają szczególną uwagę na takie cechy komunikacji werbalnej, jak: tempo mówienia, modulacja głosu oraz zrozumiałość przekazu. Monotonny sposób wypowiadania się był najczęściej podawanym czynnikiem utrudniającym koncentrację, zaangażowanie w zajęcia i przyswajanie wiedzy. Respondenci podkreślali również wpływ odpowiedniego operowania głosem na jakość oraz atrakcyjność prowadzonych zajęć. W artykule zwrócono też uwagę na higienę głosu, a także na konieczność wykonywania odpowiednich ćwiczeń, które poprawiają jego jakość pod kątem zarówno odbioru informacji przez studentów/studentki, jak i zdrowia wykładowcy.

Słowa kluczowe: głos, mowa, emisja głosu, komunikacja, wykładowca akademicki, jakość kształcenia

Abstract

Voice and speech constitute an essential element of an academic lecturer's professional work and an important factor influencing students' knowledge acquisition process. Therefore, the aim of this article is to diagnose and analyze students' opinions regarding the significance of lecturers' speaking style and its impact on the reception of educational content. The study was conducted in 2026 using the diagnostic survey method and an original questionnaire developed by the authors. The analysis of the obtained results demonstrated that students pay particular attention to such aspects of verbal communication as speech rate, voice modulation, and clarity of expression. A monotonous manner of speaking was identified as the factor most frequently hindering concentration, engagement during classes, and knowledge acquisition. Respondents also emphasized the influence of effective voice use on the quality and attractiveness of teaching sessions. Furthermore, the article highlights the importance of vocal hygiene and the necessity of undertaking appropriate vocal exercises that improve voice quality, both in terms of facilitating students' reception of information and protecting the lecturer's vocal health.

Keywords: voice, speech, voice emission, communication, academic lecturer, quality of education

Wstęp

Proces dydaktyczny w szkolnictwie wyższym opiera się nie tylko na merytorycznym przekazywaniu wiedzy, ale także na komunikacji zachodzącej pomiędzy wykładowcą a studentami. Głos i sposób wypowiedzania się są podstawowymi narzędziami pracy wykładowcy akademickiego. To właśnie za pomocą mowy wykładowca przekazuje wiedzę, buduje własny autorytet, motywuje studentów do działania i dalszych rozważań nad podejmowanymi tematami, wzmacnia relację ze studentami oraz angażuje ich w przebieg zajęć (Pauluk, 2007, s. 114–115). W środowisku akademickim, gdzie komunikacja jest przeprowadzana głównie w sposób werbalny, jakość głosu, poprawna emisja, tempo, dykcja i intonacja szczególnie wpływają na odbiór komunikatu przez studentów.

Głos wykładowcy pełni rolę nie tylko informacyjną, ale również motywacyjną. Odpowiednio wypracowane elementy emisji głosu mogą sprzyjać budowaniu autorytetu nauczyciela akademickiego, co wpływa na podtrzymanie uwagi studentów, większą koncentrację i wzmocnienie przekazu dydaktycznego (Kędzia, Konarczak, 2018, s. 267–268). Z kolei błędnie wypracowane elementy głosu, takie jak monotonia głosu, zbyt szybkie lub wolne tempo wypowiedzi, niewyraźna artykulacja, mogą doprowadzić do sytuacji, w której student nie będzie chętny do aktywnego uczestnictwa w zajęciach, gdyż nie do końca zrozumie przekaz.

Opinie studentów są istotnym źródłem informacji na temat jakości procesu dydaktycznego. Studenci jako bezpośredni odbiorcy komunikatów posiadają perspektywę pozwalającą ocenić jakość głosu, które cechy emisji są najważniejsze, jak to wpływa na ich proces przyswajania wiedzy. Ich spostrzeżenia to doskonałe wskazówki dla wykładowców akademickich, aby móc doskonalić warsztat dydaktyczny oraz odpowiednio zadbać o higienę głosu (Kędzia, Konarczak, 2018, s. 271).

Z uwagi na zamienne, często błędne używanie niektórych terminów, na początku artykułu warto wyjaśnić podstawowe definicje, które pojawią się w tekście, oraz wskazać kluczowe różnice pomiędzy głosem a mową. Choć oba pojęcia są ściśle ze sobą powiązane i wzajemnie się uzupełniają, to oznaczają co innego. Głos jest to dźwięk powstający w wyniku drgań fałdów głosowych, umożliwiający komunikację werbalną. Na jakość głosu wpływają m.in. indywidualne cechy anatomiczne, sposób oddychania, prawidłowa emisja, stan zdrowia oraz świadoma umiejętność operowania barwą, natężeniem i intonacją wypowiedzi (Walencik-Topiło, 2009, s. 114–115). Z kolei mowa to złożony proces porozumiewania się, czyli nie tylko sam dźwięk głosu, ale także dobór słownictwa, tempo wypowiedzi, poprawność językowa, organizacja komunikatu, gesty, mimika, okulestyka, haptika, proksemika, aparycja (Jaroszevska, 2022, s. 21–26). Zatem aby móc poprawnie i w jasny sposób przekazywać komunikaty, potrzebne jest poprawne współorganizowanie obu elementów.

Założenia teoretyczne

Emisja głosu jest procesem wydobywania głosu zarówno w mowie, jak i w śpiewie. Jedną z bardziej znanych definicji emisji głosu jest ta zaproponowana przez Wojtyńskiego, w której określa on emisję głosu jako połączenie dwóch rzeczy – nauki i sztuki. Wymiar naukowy łączy ze sobą konieczność poznania oraz usprawniania odpowiednich technik wokalnych. Aspekt artystyczny natomiast dotyczy adekwatnego i umiejętnego manipulowania głosem tak, aby przekaz komunikatu był jak najlepiej odebrany i zrozumiany oraz mógł również wpłynąć emocjonalnie na odbiorców. Taki sposób używania głosu jest w szczególności potrzebny osobom, które na co dzień, np. jako wykładowca akademicki, używają głosu jako narzędzia pracy (Kamińska-Rykowska, 2023, s. 11), warto zatem wiedzieć, jak on powstaje.

Otóż najważniejszą częścią wydobywania dźwięku jest oddech, a szczególnie wydech. Powietrze wydychane przechodzi przez fałdy głosowe znajdujące się w krtani, dzięki czemu powstaje dźwięk. Wyróżnia się trzy rodzaje nastawienia głosowego: twarde, miękkie oraz chuchające. Najzdrowsze i najkorzystniejsze jest nastawienie miękkie, ponieważ fałdy głosowe zwierają się dokładnie w momencie wydychania powietrza. Taki zabieg sprawia, że oddech i fonacja współdziałają prawidłowo (Kamińska-Rykowska, 2023, s. 13–14). Niezwykle istotny jest ton głosu, który jest prostym dźwiękiem powstającym przez drganie konkretnego narządu. Głównymi narządami mowy, które są źródłem tonu mowy, są wspomniane fałdy głosowe. Drgania, które w nich zachodzą, wywołują dźwięk. Wysokość tonu jest zależna od tego, z jaką prędkością fałdy drgają – im szybsze drgania, tym wyższy dźwięk. To, jak często drgania zachodzą, jest zmienne, gdyż nasz głos jest w stanie się podnosić i obniżać. Ludzkie ucho odbiera takie zmiany bardzo ogólnie, dlatego określamy czyjś głos jako niski,

średni czy wysoki (Solak, 2023, s. 32). Kolejna istotna kwestia to tempo mowy, czyli prędkość, z jaką człowiek wypowiada sylaby, słowa. Wpływa to na to, w jakim stopniu komunikat jest zrozumiały oraz w jaki sposób jest on odbierany. W trakcie mówienia tempo zmienia się w sposób naturalny – jeśli chcemy zaznaczyć ważną informację, zwalniamy, natomiast jeśli chcemy nadać naszej wypowiedzi większej ekspresji czy dramatyzmu – przyspieszamy. Zbyt szybkie tempo może jednak zaburzyć poprawną artykulację, co sprawia, że komunikat może być źle odebrany i niezrozumiany (Michalik, Milewski, Kaczorowska-Bray, Solak, 2018, s. 88–89).

Pełny proces komunikowania się powinien przebiegać w dwóch kierunkach. Z jednej strony jest nadawca przekazujący komunikat, z drugiej odbiorca odbierający go oraz przesyłający zwrótną wiadomość nadawcy (Frączek, 2012, s. 118). Proces komunikacji interpersonalnej przebiega zawsze między co najmniej dwiema osobami, które starają się przekazać swoje myśli i intencje, jednak nie zawsze jest to wykonywane w sposób umiętny. W momencie, kiedy komunikat zostaje nieumiejętnie przekazany przez jedną ze stron, może nastąpić nieadekwatne zrozumienie tego komunikatu przez odbiorcę, przez co dochodzi do tzw. bariery komunikacyjnej, która z kolei może wpłynąć na środowisko komunikacyjne (Chodkowski, 2017, s. 284).

W środowisku akademickim, zarówno w relacjach formalnych, jak i nieformalnych, studenci mają kontakt i komunikują się z wieloma osobami, biorąc jednak pod uwagę temat niniejszego opracowania, analizie poddane zostaną jedynie relacje w zakresie komunikacji pomiędzy studentami a wykładowcami. Według Wielkiego Słownika Języka Polskiego wykładowca to *osoba, która prowadzi zajęcia na uczelni lub kursach różnego typu* – jest on zatem odpowiedzialny zarówno za wygłaszane kwestie pod kątem merytorycznym, jak i za formę przekazu, aby głoszone zagadnienia były jak najlepiej przyswojone przez studentów.

Jeśli chodzi o relacje między studentem a wykładowcą akademickim, to kształtuje się ona przede wszystkim poprzez nadawane sygnały werbalne i niewerbalne, np. gesty, postawę ciała, ton głosu, mimikę, słowa mówione czy też pisane. Dzięki takim sygnałom obie strony są w stanie odczytać emocje i nastawienie wobec siebie. Częste spotkania nauczyciela ze studentem sprzyjają obu stronom, dając możliwość głębszego poznawania siebie nawzajem i uaktualniania nastawienia względem drugiego. Jeśli student czuje się szanowany przez wykładowcę, wpływa to na pozytywną atmosferę i efektywniejszą naukę. Relacja oparta na szacunku, ale też pewnym dystansie odgrywa kluczową rolę w jakości relacji – z jednej strony pozytywne nastawienie nauczyciela do studentów, z drugiej zaś życzliwa postawa samych studentów wobec wykładowcy (Pauluk, 2007, s. 115).

Założenia metodologiczne i analiza wyników badań

Badania przeprowadzono w maju 2026 r. wśród 141 osób aktualnie studiujących. Celem badań była diagnoza i analiza opinii studentów/studentek na temat wpływu głosu i mowy wykładowcy na przyswajanie przez nich podanych na zajęciach informacji. Założony problem badawczy brzmiał zatem następująco: *Czy i w jaki sposób głos i mowa wykładowcy wpływają na przyswajanie podawanych w trakcie zajęć informacji?* Badania miały charakter ilościowy – przeprowadzono sondaż diagnostyczny, wykorzystując do tego celu specjalnie przygotowany kwestionariusz ankiety.

Z uzyskanych w trakcie badań informacji wynika, że 126 osób studiujących (spośród 141 uczestników badań) zapamiętuje więcej informacji od tych wykładowców, którzy podkreślają najważniejsze informacje przez zmianę tonu głosu. Z kolei dla 136 ankietowanych monotony sposób wypowiadania się wpływa negatywnie na ich poziom skupienia podczas wykładów. Aż 132 respondentów wskazało, że tempo przedstawiania treści ma dla nich istotne znaczenie, a 111 podkreśliło, że sposób wymowy, czyli artykulacja, wpływa na ich koncentrację w trakcie zajęć. Zatem zdecydowana większość ankietowanych przyznała, że takie kwestie, jak: zmiana tonu głosu, monotonia głosu, tempo mówienia, sposób mówienia, są czynnikami wpływającymi na odbiór i przyswojenie prezentowanych na wykładach zagadnień. W odniesieniu do zaprezentowanych wypowiedzi można stwierdzić, że umiejętne posługiwanie się głosem i mową pozytywnie wpływa na proces dydaktyczny.

Kolejne poruszane w trakcie badań zagadnienie dotyczyło pojawiających się trudności w komunikacji werbalnej z wykładowcami oraz następstw niewłaściwego głosu i mowy nauczycieli akademickich (tabela 1).

Tabela 1. Czynniki utrudniające odbiór komunikatu werbalnego przekazywanego przez wykładowców

Wyszczególnienie	Liczba wskazań
Monotonia głosu	129
Używanie wypełniaczy, takich jak <i>eee, yyy</i>	72
Zbyt ciche mówienie	65
Zbyt szybkie tempo mówienia	63
Brak pauz	51
Niewyraźna artykulacja	33
Częste odchrząkiwanie	30
Zbyt głośne mówienie	9
Branie głośnych oddechów	8
Zbyt wolne tempo mówienia	2

Źródło: opracowanie własne.

Analizując swobodne wypowiedzi uczestników badań (tabela 1), które podawali w momencie wskazywania danego czynnika zakłócającego komunikację werbalną, okazało się, że owe trudności powodują u osób studiujących utratę

zainteresowania prezentowanym tematem; niezdolność do utrzymania uwagi/koncentracji, działają „usypiająco”; prowadzą do zaprzestania słuchania głoszonych treści bądź też nieumiejętności wychwycenia najważniejszych informacji z wykładu, co skutkuje posiadaniem niekompletnych notatek z zajęć; niechęcią do aktywnego uczestniczenia w zajęciach; uwagę ukierunkowaną na występujące trudności w głosie i/lub mowie wykładowcy, a nie na treści słownej przekazywanej przez niego (np. gdy występuje niewyraźna artykulacja); koncentrowaniem się, żeby wyłapać jakiekolwiek słowa z wypowiedzi prowadzącego (np. w sytuacji zbyt cichego mówienia). Zatem na podstawie odpowiedzi osób studiujących można stwierdzić, że „słyszane trudności” występujące w głosie, mowie wykładowcy bardzo negatywnie wpływają na pozyskiwanie wiedzy z zajęć. Nieadekwatne, specyficzne (niedostosowane do kontekstu wypowiedzi) cechy głosu, mowy wykładowcy najczęściej nie pozwalają na odpowiednie utrzymanie uwagi, koncentracji na temacie zajęć, co później może przekładać się na znikomą ilość zapamiętanych lub chociażby skojarzonych zagadnień z wykładu oraz niższe osiągnięcia z wybranej (przez osoby studiujące) dziedziny nauki.

Przegląd wyników badań ukazał, że w przypadku ponad połowy ankietowanych (65,2%) sposób posługiwania się głosem przez prowadzącego zajęcia wpływa w bardzo dużym oraz znacznym stopniu na zrozumienie przez nich prezentowanych treści. Z kolei 30,5% wskazało na stopień umiarkowany. Aż 72,3% osób studiujących w bardzo dużym oraz znacznym stopniu zwraca uwagę na sposób mówienia wykładowcy w trakcie zajęć, a 24,8% w stopniu umiarkowanym. Dla pozostałych respondentów nie ma to większego znaczenia. Można zatem stwierdzić, że dla osób studiujących przygotowany temat jego treść słowna nie jest jedyną ważną kwestią podczas przyswajania informacji z wykładu. Równie wartościowa co sama treść omawiana w trakcie zajęć może być umiejętność posługiwania się głosem, np. zmiana tempa mówienia czy sprawne modulowanie głosu podczas dłuższych wypowiedzi.

Ze zgromadzonego materiału badawczego wynika, że sposób mówienia wykładowcy może wpłynąć na późniejszą ocenę zajęć przez osoby studiujące (96,5% odpowiedzi). Taki wynik świadczy o ogromnym znaczeniu mowy i głosu podczas przeprowadzania wykładów, nie można zatem umniejszać ich znaczenia i zdegradować ich tylko do „zwykłych narzędzi” potrzebnych do nadania komunikatu – nie wystarczy tylko „jakoś” przekazać treści, ważne jest, jak słuchacze je odbiorą. Dla 60,3% respondentów sposób mówienia osób prowadzących zajęcia jest bardzo ważny, a dla ponad 30% umiarkowany – ich zdaniem prezentacje multimedialne i inne materiały mają wartość drugorzędną.

Odpowiedni dobór słownictwa w odczuciu respondentów to kolejna kwestia, która ma spory wpływ na przyswajanie informacji z wykładów. Umiejętne dostosowanie słów, które kierowane są do studentów, czyli osób dopiero zdobywa-

jących wiedzę z zakresu wybranej przez siebie dziedziny naukowej, może wpłynąć pozytywnie na całościowy odbiór zajęć, na późniejszą ich ocenę oraz pozostawić „ślad w pamięci” w postaci większej ilości zapamiętanych treści, które później można „skojarzyć”, niż w przypadku posługiwania się słownictwem, które pozostaje niezrozumiałe dla osób słuchających wykładowcy akademickiego. Zdaniem prawie 23% właśnie ze względu na trudne słownictwo czy długie, „zawiłe” zdania omawiane zagadnienia często są niezrozumiałe (dla prawie 37% czasami są niezrozumiałe, dla ponad 30% rzadko są niezrozumiałe). Można zatem stwierdzić, że pomimo iż wiedza kierowana jest do osób już studiujących, to warto prezentować ją w sposób prosty i zrozumiały, odwołując się przy tym np. do przykładów, skojarzeń czy też stosując częściej używane synonimy (w miarę możliwości).

Podsumowanie

Przeprowadzona analiza opinii studentów i studentek dotyczących głosu i mowy wykładowcy akademickiego ukazała, że sposób komunikowania treści wykładów stanowi istotny element jakości kształcenia akademickiego. Studenci zwracają uwagę nie tylko na merytoryczną stronę zajęć, ale również na sposób prezentacji treści, obejmujący m.in. tempo mówienia, modulację głosu czy dostosowanie słownictwa do odbiorców. Cechy te wpływają na odbiór komunikatów przez słuchaczy, w tym np. na koncentrację, zaangażowanie czy efektywność przyswajania wiedzy. Świadome posługiwanie się środkami językowymi może budować, polepszać relację ze studentami oraz wzmacniać autorytet nauczyciela akademickiego, a dzięki temu na zajęciach tworzy się sprzyjająca atmosfera, która wspiera/zachęca do przyswajania prezentowanej wiedzy.

Aby móc w pełni wydobyć potencjał głosu i mowy, warto jest o niego zadbać, bo kompetencje głosowe nie są cechą indywidualną, lecz umiejętnością, którą można rozwijać i pielęgnować (Walencik-Topiłko, 2009, s. 114–115). Istotne znaczenie w tym zakresie mają: dbałość o odpowiednią higienę głosu i prawidłową emisję głosu oraz świadome wykorzystywanie aparatu artykulatoryjnego. Pomocne w tym zakresie mogą być ćwiczenia oddechowe, artykulacyjne i dykcyjne. Regularna praca nad głosem może przyczynić się nie tylko do poprawy jakości zajęć, ale również do ograniczenia przeciążenia narządu głosu, które często występuje w tym zawodzie, co związane jest z intensywnym używaniem mowy (Kędzia, Konarczak, 2018, s. 267–268). Inną możliwością poprawy komunikacji werbalnej jest spotkanie ze specjalistą, np. logopedą, osobą zajmującą się emisją głosu lub też w pilnych sprawach z foniatrią. Czasem warto jest też wprost zapytać studentów o rady dotyczące poprawiania jakości zajęć, tak aby móc w pełni poznać problem i zacząć nad nim pracować.

Podsumowując, głos i mowa wykładowcy akademickiego stanowią ważny element procesu kształcenia studentów, wpływający na skuteczność przekazy-

wania wiedzy oraz na odbiór zajęć. Zatem w kontekście szkolnictwa wyższego powinno się bardziej zwracać uwagę na higienę głosu nauczycieli akademickich i ciągle rozwijanie kompetencji komunikacyjnych, ponieważ jest to jeden z czynników warunkujących wysoką jakość kształcenia.

Literatura

- Chodkowski, Z. (2017). *Zarys charakterystyki komunikacji interpersonalnej, możliwe zakłócenia i bariery*. Rzeszów: Wyd. UR.
- Frączek, A. (2012). Komunikacja interpersonalna. *Studia Gdańskie. Wizje i Rzeczywistość*, 9, 118–131.
- Jaroszevska, E. (2022). Zrozumieć „innego”: identyfikacja barier w komunikowaniu międzykulturowym. *Półrocznik Językoznawczy Tertium*, 7(1), 15–33. DOI: 10.7592/Tertium.2022.7.1.215
- Kamińska-Rykowska, A. (2023). *Emisja głosu w mowie, wystąpieniach publicznych oraz jako element kreatywnej edukacji muzycznej*. Poznań: Wyd. Akademii Muzycznej im. I.J. Paderewskiego w Poznaniu.
- Kędzia, M., Konarczak, A. (2021). Poglądy i opinie młodzieży akademickiej na temat znaczenia emisji głosu w pracy pedagoga. *Studia Edukacyjne*, 62, 267–278. DOI: 10.14746/se.2021.62.17
- Michalik, M., Stanisław, M., Kaczorowska-Bray, K., Solak, A. (2018). Tempo wypowiedzi jako kategoria badawcza – w normie i w zaburzeniach. *Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia Linguistica*, 13, 107–116.
- Pauluk, D. (2007). Ukryty wymiar w relacjach student – nauczyciel akademicki. W: D. Skulicz (red.), *Studenci we wspólnocie akademickiej* (s. 113–119). Kraków: Wyd. UJ.
- Solak, A. (2023). *Jak szybko mówią dzieci?* Nowy Sącz: Wyd. Akademii Nauk Stosowanych w Nowym Sączu.
- Walencik-Topiłko, A. (2009). *Głos jako narzędzie. Materiały do ćwiczeń emisji głosu dla osób pracujących głosem i nad głosem*. Gdańsk: Harmonia.
- Wielki Słownik Języka Polskiego – Wykładowca. Pobrano z: <https://wsjp.pl/haslo/podglad/7404/wykladowca> (29.05.2026).